

34ste vergadering

Dinsdag 9 december 1997

Aanvang 14.00 uur

Voorzitter: Bukman

Tegenwoordig zijn 136 leden, te weten:

Adelmund, Aiking-van Wageningen, Apostolou, Van Ardenne-van der Hoeven, Assen, Beinema, Van den Berg, Biesheuvel, Bijleveld-Schouten, Blaauw, Blauw, Van Blerck-Woerdman, Bolkestein, Van den Bos, Van Boxtel, Bremmer, Bukman, M.M. van der Burg, V.A.M. van der Burg, Van de Camp, Cherribi, De Cloe, Cornielje, Dankers, Van Dijke, Dijkma, Dittrich, Van den Doel, Doelman-Pel, Essers, Feenstra, Fermina, Gabor, Van Gelder, Giskes, De Graaf, De Haan, Van Heemskerck Pillis-Duvekot, Van Heemst, Heeringa, Van der Heijden, Hendriks, Hessing, Hillen, Hoekema, Van der Hoeven, Hofstra, Van Hoof, Hoogervorst, De Hoop Scheffer, Ten Hoopen, Huys, Janmaat, Jeekel, A. de Jong, G. de Jong, Jorritsma-van Oosten, Kalsbeek-Jasperse, H.G.J. Kamp, M.M.H. Kamp, Keur, Klein Molekamp, Koekkoek, Koenders, De Koning, Korthals, Lambrechts, Leers, Liemburg, Lilipaly, Van der Linden, Luchtenveld, Marijnissen, Mateman, Meijer, Meyer, Mulder-van Dam, Van Nieuwenhoven, Nijpels-Hezemans, Noorman-den Uyl, Oedayraj Singh Varma, Oudkerk, Van Oven, Passtoors, Van der Ploeg, Poppe, Rabbae, Rehwinkel, Reitsma, Remkes, Van Rey, Van 't Riet, Rijpstra, Roethof, Rosenmöller, Rouvoet, Scheltema-de Nie, Schimmel, Schutte, Schuurman, Sipkes, Smits, Soutendijk-van Appeldoorn, Stellingwerf, Van der Stoel, Terpstra, Valk, Ter Veer, Verbugt, Verhagen, Verkerk, Versnel-Schmitz, Verspaget, Visser-van Doorn, Vliegenthart, Van der Vlies, Van Vliet, H. Vos, M.B. Vos,

O.P.G. Vos, Voûte-Droste, B.M. de Vries, J.M. de Vries, Wagenaar, Wallage, Van Walsem, Van Waning, Weisglas, Wessels, Van Wingerden, Witteveen-Hevinga, Woltjer, Ybema, Van Zijl, Zijlstra en Van Zuijlen,

en de heer Van Mierlo, vice-minister-president, minister van Buitenlandse Zaken, mevrouw Sorgdrager, minister van Justitie, de heren Ritzen, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Voorhoeve, minister van Defensie, Van Aartsen, minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Pronk, minister voor Ontwikkelingssamenwerking, Patijn, staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, en De Grave, staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede, dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Wolters, Van Gijzel, Middel en Sterk, wegens ziekte;

Leerkes, wegens ziekte, de gehele week;

Van Middelkoop, Bakker, Augusteijn-Esser, Crone en Duivesteijn, wegens verblijf buitenslands, de gehele week;

Swildens-Rozendaal, wegens bezigheden elders.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: Ingekomen zijn twee beschikkingen van de voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal waarin zij medede-

ling doen van aanwijzing van het lid Koenders tot lid in de bestaande vacature van de OVSE-Assemblee en tot plv. lid in de bestaande vacature van de Noord-Atlantische Assemblee.

Deze beschikkingen worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: De overige ingekomen stukken staan op een lijst die op de tafel van de griffier ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

Aan de orde is **het mondelinge vragenuur**, overeenkomstig artikel 136 van het Reglement van orde.

De **voorzitter**: Aan de orde zouden zijn de vragen van de heer Rabbae aan de minister van Justitie, die echter nog niet aanwezig is. De minister van Justitie – ik durf het bijna niet te zeggen – wordt gezocht. De minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij is er wel. Het lijkt mij verstandig dat wij de volgorde omdraaien en bij hem beginnen.

Vragen van het lid M.B. Vos aan de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, over **berichten over forse overschrijding van milieunormen voor grondwater ten gevolge van bestrijdingsmiddelen (Trouw, 6 december jl.)**.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Mijnheer

Vos

de voorzitter! Op de voorpagina van Trouw van afgelopen zaterdag stond een bericht dat wetenschappers van de Rijksuniversiteit Leiden naar aanleiding van de jongste landbouwgegevens van het Centraal bureau voor de statistiek hebben geconcludeerd, dat bijna alle boeren te veel gif spuiten, dat een kleine groep voor de grootste vervuiling zorgt – soms spuit iemand 50 keer meer dan zijn buurman en soms buurvrouw – en dat de milieunormen voor oppervlaktewater soms honderden keren overschreden worden. Nu zal deze Kamer binnenkort met de minister praten over het plan van aanpak voor het Meerjarenplan gewasbescherming, maar het lijkt mij goed om hem nu in dat kader al een aantal vragen te stellen.

1. Zullen deze feiten aanleiding geven tot aanscherping van het plan van aanpak dat inmiddels is verschenen?

2. Wat vindt de minister van de aanbeveling van de onderzoekers om in elk geval een spuitvrije zone langs sloten verplicht te stellen? Zij zeggen dat daarmee 80% van de vervuiling van het oppervlaktewater verhinderd zou worden.

3. Heeft de minister een plan om juist die kleine groep grote vervuilers echt aan te pakken?

Minister **Van Aartsen**: Voorzitter! Ook ik heb uiteraard het dagblad Trouw van zaterdag gelezen. Het artikel van de journaliste met de mooie voornaam handelt over een onderzoeksrapport dat pas in het begin van 1998 verschijnt. De inhoud van het rapport ken ik dus in totaliteit nog niet.

De afspraak, waarvan de geachte afgevaardigde op de hoogte is, is dat het Meerjarenplan gewasbescherming zou worden geëvalueerd. Het Meerjarenplan gewasbescherming is geëvalueerd en ik heb bij brief van 21 oktober een hele ceel maatregelen aangekondigd die in de komende jaren ertoe moeten leiden dat wij het Meerjarenplan gewasbescherming werkelijk halen. Dat zijn forse maatregelen en ik ben er zeer gelukkig mee dat overheid en bedrijfsleven in gezamenlijkheid hierin hebben kunnen optrekken. Dat is van belang. Ook is van belang de toetsing van de gewasbeschermingsmiddelen aan strenge milieucriteria. Verder meen ik dat van enorm

belang zijn de algemene regels voor open teelten, die met het teeltseizoen 1999 ingaan. Een van de doelstellingen die hiermee moeten worden gehaald, is 90% driftreductie. Dit doel is overigens langs verschillende wegen te bereiken.

Op de vraag of het artikel leidt tot verscherping van het plan van aanpak, is het antwoord neen. Ik schrijf niet op 21 oktober een brief aan de Kamer met een ceel maatregelen om daarna op basis van een stuk in Trouw over een rapport dat nog niet eens vastgesteld is, over te gaan tot aanscherping van een plan van aanpak waarvan de inkt nog niet eens droog is.

Spuitvrije zones vormen een onderdeel van het systeem van open teelten. Zo'n maatregel is dus een mogelijkheid, maar hoeft niet generiek te worden toegepast. Dit is ook de lijn die wordt gevolgd in de brief van 21 oktober, die nog met de Kamer zal worden besproken. Ik meen dat het vraagstuk op deze manier moet worden aangepakt. Uiteraard moeten wij handhaven en degenen die zich niet aan de regels houden, aanpakken. Wij moeten echter niet binnen een totaalbeleid met een specifieke aanpak voor bepaalde groeperingen komen.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Voorzitter! Ik dank de minister voor het antwoord. Uiteraard heb ik zijn brief van 21 oktober goed gelezen.

De minister zegt dat het gaat om een rapport dat nog niet verschenen is, maar de onderzoekers hebben op basis van landbouwgegevens die wel officieel gepubliceerd zijn, conclusies getrokken die openbaar zijn gemaakt. Het lijkt mij toch dat deze conclusies zo alarmerend zijn dat de minister zich op z'n minst moet afvragen of hij zijn plan van aanpak moet aanscherpen. Ik zeg dit vooral omdat de nu voorgestelde maatregelen vooral op basis van vrijwillige afspraken worden uitgevoerd en weinig aanvullende regelgeving inhouden. Ik vraag de minister in het bijzonder voor het niet spuiten langs sloten nu, misschien eerder dan hij van plan was, te concluderen dat het tijd is dat het voor iedereen geregeld wordt. Niet meer spuiten langs sloten zou een groot deel van het vervuilingprobleem oplossen. Dus ik stel hem nogmaals de vraag of deze nieuwe gegevens hem er geen

aanleiding toe geven zijn conclusies in het plan van aanpak aan te scherpen.

Minister **Van Aartsen**: Voorzitter! De geachte afgevaardigde stelt haar eerdere vraag in andere bewoordingen opnieuw. Het is niet mijn bedoeling naar aanleiding van een voorpagina-artikel in het dagblad Trouw op basis van een rapport dat nog niet eens is gepubliceerd, mijn brief van 21 oktober te wijzigen. Er zijn in een snel tempo en met zeer veel inzet van heel velen, overheid en bedrijfsleven, goede afspraken gemaakt. Er zijn ook afspraken over gemaakt dat we die afspraken zullen volgen. Dat zal dus ook gebeuren. Wat dat betreft kan de Kamer op dit punt ook op mij rekenen. Overigens hebben wij de systematiek betreffende open teelten, waarbij de mogelijkheid van de methodiek van teeltvrije zones in maatregelenpakketten is opgenomen.

Voorzitter! Al met al zie ik geen enkele reden om, daar waar men met een geweldige inspanning bezig is, nu tot verscherping van het beleid over te gaan. De geachte afgevaardigde haalde het dagblad Trouw een paar keer aan; ik zag dat kennelijk een van de zegslieden van die krant zegt, dat het ministerie voor dit vraagstuk alle belangstelling zou hebben verloren. Welnu, voorzitter, dat is wel de gotspe van het jaar.

De heer **Keur** (VVD): Voorzitter! Ik zou een vraag willen stellen aan collega Vos. Ik heb goed begrepen dat een algemeen overleg over het MJPG genoteerd stond voor deze week; dat is nu verschoven, maar het zal zeer binnenkort aan de orde zijn. Dan is het toch zeer frappant dat mevrouw Vos hier een inhoudelijk debat probeert te voeren, tijdens het vragenuurtje, over het MJPG dat wij aanstonds gaan behandelen. Dat is de zuiverste drang naar profilering: gewoon in het wekelijkse vragenuurtje, terwijl mevrouw Vos weet dat we het binnenkort behandelen. Ik vind het van de zotte. Als we elkaar zo van de straat moeten houden... Het is toch niet de bedoeling om zo met elkaar om te gaan.

De **voorzitter**: Voordat mevrouw Vos antwoordt, moet ik de heer Keur

Keur

mededelen dat de vragen wel zijn goedgekeurd. Nu kan daar een fout ingeslopen zijn, maar ik meld dit toch maar, om niet de gehele last van zijn vraag op de schouders te leggen van collega Vos.

De heer **Keur** (VVD): Dat ontkende ik ook niet.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Voorzitter! Als wij deze week hadden overlegd over dat meerjarenplan, had ik uiteraard deze vragen niet gesteld. Voor mij was de reden dat het is uitgesteld. Eerlijk gezegd heb ik nog geen nieuwe datum gezien; dat kan nog wel even duren. Dat was voor mij toch reden om voor dit bericht nu aandacht te vragen. Het is een probleem waar ik mij uitermate druk om maak en vandaar deze vraag nu aan de minister.

De heer **Poppe** (SP): Mijnheer de voorzitter! Ik heb twee nadere vragen aan de minister.

1. Is de minister bereid om, gezien de wijzigingen in de samenstelling van de bestrijdingsmiddelen, over te stappen van de criteria in kilo's naar criteria in hoeveelheid werkzame stof en in afbraakproducten in het milieu? Een toelichting op deze vraag is dat de stoffen in toenemende mate worden geconcentreerd, waarbij de hoeveelheid afneemt, terwijl het risico, de gevaarlijke stof, niet afneemt. Dat wordt nu in de berekeningen niet meegenomen.

2. Ik verzoek de minister "een onderzoek in te stellen in welke gebieden sprake is van een opeenhoping van persistente milieuschadelijke bestrijdingsmiddelen en voor die gebieden met prioriteit maatregelen tegen het gebruik van die bestrijdingsmiddelen te nemen". Daar stond nog onder: "en gaat over tot de orde dag", want het is een tekst uit mijn motie uit 1995, die nu weer zeer up-to-date is.

Minister **Van Aartsen**: Voorzitter! We hebben van het begin af aan geweten dat na een eerste fase de tweede fase van het MJPG zou komen. Daarmee zou de fase komen waarin je af moet stappen van alleen de kilobenadering. Op dat punt

waren we goed op weg, want op het gebied van grondontsmettingsmiddelen is enorm veel bereikt. Zie maar naar wat er in de aardappelteelt in de afgelopen jaren is bereikt. Dat is niet mis. Maar het gaat nu inderdaad om de volgende fase en die fase is weer een moeilijker fase. U kunt ook in de brief van 21 oktober vinden dat het nu gaat om maatregelen in de sfeer van vermindering van chemische loofddoding en vermindering van chemische onkruidbestrijding. Dat type maatregelen vindt u terug in de brief van 21 oktober. Die slag zit dus nu al in de tweede fase MJPG.

Voor wat betreft een soort geregionaliseerd beleid – zo versta ik althans de vraag van de heer Poppe – merk ik het volgende op. Ik herinner me die motie uit 1995 ook. Welnu, daar voel ik niet voor. Ik denk dat we op dit punt niet tot regionaal of geregionaliseerd beleid over zouden moeten gaan.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Voorzitter! Over feiten zou je het in dit land eens moeten zijn. Nu hebben die onderzoekers feiten gepresenteerd. Is de minister bereid om die veronderstelde feiten te verifiëren en zijn bevindingen daarover aan de Kamer te rapporteren nog voordat wij het in de nabije toekomst voorziene algemeen overleg zullen hebben, zodat wij het over die feiten in ieder geval dan eens kunnen zijn?

Minister **Van Aartsen**: Voorzitter! Over feiten moet je het inderdaad altijd eens zijn. Het probleem is alleen dat het dagblad Trouw spreekt over een rapport dat er nog niet is en waar kennelijk weer wat over rondzingt. Nogmaals, het rapport is er nog niet en dat verschijnt, zo heb ik begrepen, begin 1998. Omdat dit een vraagstuk is waarop wij zeer alert zijn en waarvoor wij onze belangstelling niet hebben verloren, zullen wij natuurlijk zeer gedegen naar dit rapport kijken en de Kamer daarover informeren. Dat spreekt vanzelf, voorzitter!

De heer **Feenstra** (PvdA): Voorzitter! Mevrouw Vos gaf in antwoord op een vraag van de heer Keur aan dat

betrokkenheid bij het onderwerp voor haar het motief vormde om deze vraag te stellen. Ik meen dat er dan meer leden uit deze Kamer vragen zouden moeten stellen of mevrouw Vos zou over meer onderwerpen vragen moeten stellen. Ik denk dat wij dat niet moeten doen. Ik heb in de eerste termijn van het algemeen overleg ook gewezen op het feit dat de ene boer meer gebruikt dan de andere boer. Waarom gebruikt mevrouw Vos mondelinge vragen om zich aan te sluiten bij mijn vraag die al gesteld is in de eerste termijn?

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Het spijt mij, voorzitter, maar ik heb de vraag niet gehoord.

De **voorzitter**: Ik constateer, dat de heer Feenstra het erbij laat.

De heer **Keur** (VVD): Voorzitter! Ik mag toch aannemen dat die vraag beantwoord gaat worden?

De **voorzitter**: Maar u heeft al een aanvullende vraag gesteld.

De heer **Feenstra** (PvdA): Voorzitter! Ik zal mijn vraag nog heel kort herhalen.

Waarom gebruikt mevrouw Vos het mondelinge vragenuurtje om zich aan te sluiten bij een vraag die ik in eerste termijn van het overleg al gesteld heb, namelijk dat het opmerkelijk is dat de ene boer zoveel meer gebruikt dan de andere boer?

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Voorzitter! Het lijkt mij dat als de heer Feenstra een goede vraag stelt, er alleen maar iets voor te zeggen is als ik die vraag ook nog eens aan de minister stel. Eerlijk gezegd begrijp ik zijn punt gewoon niet.

De **voorzitter**: Dat is dan spijtig.

De heer **Meijer** (CDA): Voorzitter! Ik wil de minister vragen om als het rapport komt en hij de Kamer daarover rapporteert, het volgende aan te geven. De kop van dit artikel doet heel onheilspellend aan, maar Nederland oogst de grootste hoeveelheid product per hectare. Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is dan ook navenant vrij hoog.

De heer Rabbae (GroenLinks).

Ik zou die cijfers graag naast elkaar zetten, te weten de hoeveelheid per hectare te gebruiken stof in verhouding tot de hoeveelheid product die er per hectare afkomt. Als die gegevens meegenomen worden, krijgen wij een veel duidelijker beeld.

Minister **Van Aartsen**: Voorzitter! Aan dat verzoek zal ik als dat rapport er eenmaal is, graag voldoen. Dat geeft mij overigens nog de gelegenheid om bij het artikel van Trouw een kanttekening te plaatsen. In de kop stond namelijk dat het over grondwater zou gaan, terwijl het hele stuk ging over oppervlaktewater. Ik blijf insisteren op het feit dat er op dit punt al heel veel gebeurt.

Vragen van het lid Rabbae aan de minister van Justitie, over **het rapport van het landelijk kernteam zware milieu-criminaliteit van het politiekorps Rotterdam-Rijnmond (NRC Handelsblad, 6 december jl.)**.

De heer **Rabbae** (GroenLinks): Voorzitter! NRC Handelsblad van afgelopen zaterdag wist te melden dat onder de titel "Schijn bedriegt",

een studie is gemaakt ten behoeve van het kernteam zware milieu-criminaliteit in Rotterdam-Rijnmond. Daaruit springt een aantal punten naar voren:

- a. de overheid, de lagere overheden, schendt ook de overheidsregels en -wetten als het gaat om het milieu;
- b. de belangenverstrengelingen brengen de overheid, de lagere overheden, in een lastig parket;
- c. er wordt gefraudeerd met door de overheid verstrekte subsidies.

Voorzitter! Ik heb op grond hiervan de volgende vragen aan de minister van Justitie.

1. Erkent de minister dat er kennelijk nog steeds problemen zijn als het gaat om het handhaven van de milieuwetten en -regels bij de lagere overheden? Hoe vaak heeft in de loop van dit jaar, zeker na het Pikmeer-arrest, het openbaar ministerie de lagere overheden nog gevolgd? Zijn de naweën van dat arrest nog een blok aan het been van het OM om deze overheden te vervolgen?

2. Is de minister het met mij eens dat het nu tijd wordt om een landelijk opsporingsteam in het leven te roepen om de milieudelicten wat krachtiger aan te pakken?

3. Deelt de minister mijn opvatting dat het een goede zaak zou zijn als op dit terrein ook de ketenaansprakelijkheid werd ingevoerd, inhoudende dat de leverancier van milieufval

van het begin tot aan het einde van de keten aansprakelijk blijft voor de bestemming van zijn afval?

Minister **Sorgdrager**: Mijnheer de voorzitter! Sinds enige jaren functioneert er een werkgroep Aanpak zware milieucriminaliteit onder voorzitterschap van een lid van het openbaar ministerie. Naar aanleiding van de werkzaamheden van die werkgroep is een landelijk kernteam Zware milieucriminaliteit opgericht, een landelijk team dus. De werkgroep heeft de opdracht gegeven om een onderzoek te doen naar de markt van hergebruik van afval. Dat is gebeurd, omdat er daarvoor een WODC-onderzoek is geweest naar Markt van misdaad en milieu. Dit onderzoek heeft op mijn instigatie plaatsgevonden. Naar aanleiding daarvan is dit ene punt van de acht punten uit dat onderzoek gepakt voor een nader diepgaand onderzoek. Het doel van het onderzoek is om op dit kwetsbare terrein in de hele milieuproblematiek, gevoelig voor criminaliteit, de context van de markt te schetsen en vervolgens de markt zelf in kaart te brengen. Het is dus niet een handhavingsonderzoek, het is ook niet een onderzoek naar strafbare feiten. Het is een onderzoek dat heeft plaatsgevonden op het gebied van literatuur en op grond van interviews met handhavers. Met andere woorden, er worden geen concrete strafbare feiten in naar voren gebracht. De bedoeling was om te kijken wat er ligt voordat er sprake is van strafbare feiten. In hoeverre is het een markt die criminogeen is? In hoeverre is regelgeving nog steeds een probleem? En in hoeverre zijn er zwakke plekken in het geheel te ontdekken? Naar aanleiding van de resultaten van het onderzoek kunnen eventueel preventieve maatregelen worden genomen.

Het rapport is uitgebracht ten behoeve van het kernteam. Ik heb het gisteren zelf ontvangen in een conceptvorm. Dat wil zeggen dat het rapport nog niet is gepubliceerd. Dus de krant is al aan het schrijven gegaan over een rapport dat ik nog niet eens heb kunnen lezen en waarop ik dus ook nog geen reactie kan geven. Ik kan er wel in algemene zin iets over zeggen. Het is belangrijk dat wij blijven kijken naar regelgeving. Biedt de regelgeving inderdaad